

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ІМЕНІ П. Л. ШУПИКА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради

Протокол 13.11.2019 № 9

Голова вченої ради
академік НАМН України професор

 Ю. В. Вороненко

**РОБОЧА ПРОГРАМА ТА ПЛАН
ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
"СУЧАСНІ МОРАЛЬНІ ТЕОРІЇ І ПРИНЦИПИ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ
В МЕДИЧНІЙ ПРАКТИЦІ"**

підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії

Галузі знань:	09 – Біологія 22 – Охорона здоров'я
Спеціальності:	091 – Біологія 221 – Стоматологія 222 – Медицина 224 – Технології медичної діагностики та лікування 226 – Фармація, промислова фармація 228 – Педіатрія
Рівень вищої освіти:	третій (освітньо-науковий)
Форма навчання:	очна (денна, вечірня), заочна
Тривалість навчання:	3 кредити (90 годин)

Кафедра філософії

Київ – 2019

ПОГОДЖЕНО

Рішення вченої ради
факультету підвищення
кваліфікації викладачів

Протокол 06.11.2019 № 9

Голова вченої ради
факультету підвищення
кваліфікації викладачів

 Л. Ю. Бабінцева

ПОГОДЖЕНО

Рішення постійно діючої комісії вченої
ради НМАПО імені П. Л. Шупика
з наукової роботи та інноваційної
діяльності

Протокол 12.11.2019 № 9

Голова постійно діючої комісії вченої
ради НМАПО імені П. Л. Шупика
з наукової роботи та інноваційної
діяльності

 Н. О. Савичук

СКЛАД ПРОЕКТНОЇ ГРУПИ

№ з/п	П.І.П/б.	вчене звання	наук. ступень	посада
Голова проектної групи				
1.	Пустовіт Світлана Віталіївна	професор	доктор філософських наук	завідувач кафедри філософії НМАПО імені П.Л.Шупика.
Члени проектної групи				
1	Бойченко Наталія Михайлівна	професор	доктор філософських наук	професор кафедри філософії НМАПО імені П.Л.Шупика.
2	Остапенко Борис Іванович	доцент	кандидат філософських наук	доцент кафедри філософії НМАПО імені П.Л.Шупика.
3	Буцикін Єгор Сергійович		кандидат філософських наук	старший викладач кафедри філософії НМАПО імені П.Л.Шупика.
4	Березіна Вікторія В'ячеславівна		кандидат філософських наук	старший викладач кафедри філософії НМАПО імені П.Л.Шупика.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

1. Михальчук В.М. завідувач кафедри управління охороною здоров'я НМАПО імені П.Л. Шупика, доктор медичних наук, професор.

2. Кебуладзе В.І. доктор філософських наук, професор кафедри теоретичної та практичної філософії філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Обговорено та схвалено на засіданні кафедри філософії (Протокол № 10 від 28.10.2019 р.)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма підготовки докторів філософії в аспірантурі за спеціальностями (091 Біологія; 221 Стоматологія; 222 Медицина; 224 Технології медичної діагностики та лікування; 226 Фармація, промислова фармація, 228 Педіатрія) розроблені на підставі освітньо-наукової програми (галузь знань: 09 Біологія; 22 Охорона здоров'я), за третім освітньо-науковим рівнем є нормативним документом, в якому визначено зміст навчання та встановлено вимоги щодо обсягу та рівня професійної підготовки аспіранта.

Дисципліна за вибором: **«Сучасні моральні теорії та принципи та їх використання в медичній практиці»** спрямована на ознайомлення слухачів зі змістом та особливостями сучасних моральних теорій та принципів, залучення до фундаментальних моральних цінностей, перетворення їх у стійкі переконання та мотиви поведінки, пробудження відчуття відповідальності за самовдосконалення для ефективного орієнтування серед моральних викликів сучасної медичної практики.

Формування відповідних професійних компетенцій в програмі дисципліни **«Сучасні моральні теорії та принципи та їх використання в медичній практиці»** здійснюється за допомогою використання класичних та інноваційних освітніх технологій: читання лекцій з елементами дискусії, лекцій-презентацій, проведення семінарських занять з елементами мозкових штурмів, організації дискусій, розбору прикладів з медичної практики, написання есе, аналізу наукових статей та ін.

Навчальний план та програма дисципліни складені, враховуючи специфіку підготовки та підвищення кваліфікації для медичних спеціальностей (відповідно до Державного стандарту вищої медичної та фармацевтичної освіти; Закону України від 17.01.2002 № 2984-III «Про вищу освіту»; Наказу МОЗ України від 03.12.2010 № 1074 «Про заходи МОЗ України щодо удосконалення підготовки лікарів»; Наказу МОЗ України «Про державне замовлення на підготовку фахівців, науково-педагогічних кадрів, підвищення кваліфікації лікарів та провізорів (післядипломна освіта) у 2015 році»; «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 283 від 03.04.2019)).

Медицина завжди є сферою взаємин між людьми, яка є надзвичайно чутливою з точки зору етики, адже від рішення лікаря залежить нерідко не лише здоров'я, але й життя пацієнта, його місце у суспільстві та можливість повернення до повноцінного соціального життя. В умовах сучасного глобального інформаційного суспільства ефективно поширюються не лише медичні досягнення, але й будь-яка інформація – як про лікарів, так і про пацієнтів, як про медичні заклади, так і про ставлення до них громад та взаємодію з ними немедичних організацій – комерційних, правових, політичних, релігійних тощо. Таким чином, крім знання проблем власне медичної етики та медичної деонтології, а також уміння їх ефективно розв'язувати, сучасний лікар має бути компетентним у широкому колі питань сучасної моралі, знати класичні та модерні етичні парадигми, уміти коректно розрізняти причини та наслідки складних етичних ситуацій, які перманентно виникають у лікарській практиці. Професійні рішення медичного працівника завжди мають моральну складову, вміння виносити обґрунтоване етичне судження зміцнює професійну впевненість лікаря, є свідченням його високої професійної компетентності. Чітка етична позиція лікаря при цьому визначає необхідність та межі прийняття на себе відповідальності у кожній конкретній ситуації виконання професійних обов'язків.

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

вибіркової навчальної дисципліни «СУЧАСНІ МОРАЛЬНІ ТЕОРІЇ ТА ПРИНЦИПИ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В МЕДИЧНІЙ ПРАКТИЦІ»

**підготовки докторів філософії (PhD) за спеціальностями: 091-Біологія; 221 Стоматологія, 222 Медицина, 224 Технології медичної діагностики та лікування, 226 Фармація, промислова фармація, 228 Педіатрія
(очна денна форма навчання)**

Тривалість: 3 кредити (90 год.).

Мета навчання: актуалізація етичних знань аспірантів; здобуття теоретичних знань, умінь та навичок, достатніх для продукування нових ідей; розв'язання комплексних морально-етичних проблем у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності; оволодіння основами професійної етики, ознайомлення з надбаннями світової етичної думки, формування моральної культури.

№ з/п	Навчальна дисципліна, розділ, рубрика	Кількість кредитів	Кількість годин					самостійна та інша робота
			Загальний обсяг	аудиторних				
				всього	у тому числі			
			лекції	семінарські	практичні			
	Сучасні моральні теорії та принципи та їх використання в медичній практиці	3	90	78	26	52	-	12
1	Головні філософські та релігійні етичні вчення в історії людства. Становлення сучасних етичних парадигм.			26	8	18	-	4
2	Сучасні моральні теорії та принципи ХХ-ХХІ ст.. Моральний вибір людини в умовах глобалізації та інформатизації світу. Етика ненасилля та етика війни. Проблеми маніпуляції свідомістю та свобода особистості.			32	10	22	-	4
3	Особливості прикладної медичної етики. Розв'язання морально-етичних дилем у практиці та науковій діяльності лікаря. Біоетика як сучасна медична етика. Етос медичного товариства, медичного закладу та університету.			20	8	12	-	4

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

вибіркової навчальної дисципліни «СУЧАСНІ МОРАЛЬНІ ТЕОРІЇ ТА ПРИНЦИПИ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В МЕДИЧНІЙ ПРАКТИЦІ»

підготовки докторів філософії (PhD) за спеціальностями: 091-Біологія; 221 Стоматологія, 222 Медицина, 224 Технології медичної діагностики та лікування, 226 Фармація, промислова фармація, 228 Педіатрія

(очна вечірня форма навчання)

Тривалість навчання: 3 кредити (90 год.).

Мета навчання актуалізація етичних знань аспірантів; здобуття теоретичних знань, умінь та навичок, достатніх для продукування нових ідей; розв'язання комплексних морально-етичних проблем у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності; оволодіння основами професійної етики, ознайомлення з надбаннями світової етичної думки, формування моральної культури.

№ з/п	Навчальна дисципліна, розділ, рубрика	Кількість кредитів	Кількість годин					самостійна та інша робота
			Загальний обсяг	аудиторних				
				всього	у тому числі			
					лекції	семінарські	практичні	
	Сучасні моральні теорії та принципи та їх використання в медичній практиці	3	90	60	18	42	-	30
1	Головні філософські та релігійні етичні вчення в історії людства. Становлення сучасних етичних парадигм.			20	6	14	-	12
2	Сучасні моральні теорії та принципи ХХ-ХХІ ст.. Моральний вибір людини в умовах глобалізації та інформатизації світу. Етика ненасилля та етика війни. Проблеми маніпуляції свідомістю та свобода особистості.			26	8	18	-	10
3	Особливості прикладної медичної етики. Розв'язання морально-етичних дилем у практиці та науковій діяльності лікаря. Біоетика як сучасна медична етика. Етос медичного товариства, медичного закладу та університету.			14	4	10	-	8

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

вибіркової навчальної дисципліни «СУЧАСНІ МОРАЛЬНІ ТЕОРІЇ ТА ПРИНЦИПИ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В МЕДИЧНІЙ ПРАКТИЦІ» підготовки докторів філософії (PhD) за спеціальностями: 091-Біологія; 221 Стоматологія, 222 Медицина, 224 Технології медичної діагностика та лікування, 226 Фармація, промислова фармація, 228 Педіатрія

(заочна форма навчання)

Тривалість навчання: 3 кредити (90 год.).

Мета навчання: актуалізація етичних знань аспірантів; здобуття теоретичних знань, умінь та навичок, достатніх для продукування нових ідей; розв'язання комплексних морально-етичних проблем у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності; оволодіння основами професійної етики, ознайомлення з надбаннями світової етичної думки, формування моральної культури.

№ з/ п	Навчальна дисципліна, розділ, рубрика	Кількість кредитів	Кількість годин					самостійна та інша робота
			Загальний обсяг	аудиторних				
				всьо го	у тому числі			
					лек- ції	семі- нар- ські	прак- тичні	
	Сучасні моральні теорії та принципи та їх використання в медичній практиці	3	90	30	12	18	-	60
1	Головні філософські та релігійні етичні вчення в історії людства. Становлення сучасних етичних парадигм.			6	2	4	-	18
2	Сучасні моральні теорії та принципи ХХ-ХХІ ст.. Моральний вибір людини в умовах глобалізації та інформатизації світу. Етика ненасилля та етика війни. Проблеми маніпуляції свідомістю та свобода особистості.			12	4	8	-	20
3	Особливості прикладної медичної етики. Розв'язання морально-етичних дилем у практиці та науковій діяльності лікаря. Біоетика як сучасна медична етика. Етос медичного товариства, медичного закладу та університету.			12	6	6	-	22

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

Вибіркової навчальної дисципліни «СУЧАСНІ МОРАЛЬНІ ТЕОРІЇ ТА ПРИНЦИПИ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В МЕДИЧНІЙ ПРАКТИЦІ»

підготовки докторів філософії (PhD) за спеціальностями: 091-Біологія; 221 Стоматологія, 222 Медицина, 224 Технології медичної діагностики та лікування, 226 Фармація, промислова фармація, 228 Педіатрія

Код розділу, теми	Назва розділу, теми
1.	Головні філософські та релігійні моральні та етичні вчення в історії людства. Становлення сучасних етичних парадигм.
1.1.	Мораль та етика в житті людини. Виклики сучасності та історія становлення аксіології та етики як філософських дисциплін.
1.2.	Найбільш відомі етичні вчення античності, середньовіччя, Відродження та Нових часів, які вплинули на та етичні вчення XX-XXI століття.
1.2.1.	Поняття знання та блага у побудовах античних філософів: Сократ, Платон, Аристотель.
1.2.2.	Поняття етики та моралі у середньовічних християнських філософів: Тертуліан, Августин Блажений, Фома Аквінський.
1.2.3.	Свобода особистості у цінностях гуманізму Відродження: Данте, Піко де Мірандола, М. Лютер, Н. Макіавеллі.
1.2.4.	Категоричний імператив І. Канта. Деонтологія І. Канта. Три постулати Канта: Бог існує, душа безсмертна, людина вільна.
	Ліберальні теорії Т. Гоббса та Дж. Міля. Етика утилітаризму І. Бентама.
1.3.	Основні релігії світу та відповідні етичні вчення.
1.3.1.	Християнська етика. Десять заповідей та християнські цінності. Етика Протестантизму (М. Вебер). Соціальна концепція Християнської Церкви.
1.3.2.	Особливості етики Корану.
1.3.3.	Етичне вчення Будди. Самовдосконалення через самозречення.
1.3.4.	Ілюзорність земного буття та «гра долі-карми» в роздумах давньоіндійських мудреців.
1.3.5.	Етика у давньокитайських школах конфуціанства та даосизму.
2	Сучасні моральні теорії та принципи XX-XXI ст. Моральний вибір людини в умовах глобалізації та інформатизації світу. Етика ненасилля та етика війни. Проблеми маніпуляції свідомістю та свобода особистості.
2.1.1	Переоцінка всіх цінностей у Ф. Ніцше. «Смерть Бога» та моральний ідеал надлюдини.
2.1.2	Діонісійське та аполонівське начала. Мораль рабів та мораль панів. Поняття ресентиманту.
2.2.	Етика психоаналізу. Вчення З. Фрейда про Ерос і Танатос.
2.3.	Етика чеснот: від Аристотеля до Е. Макінтайра. Критика суспільства «після чесноти».
2.4.	Відродження практичної філософії І. Канта. Кантівський імператив в умовах глобалізації світу.
2.5.	Етика утилітаризму та гедоністична етика сучасності. Досягнення індивідуального успіху як ілюзія щастя. Споживацькі цінності.
2.6.	Етика та раціональність. Нові горизонти культурних смислів у «джерелах себе» Ч. Тейлора. Етичні виміри людської індивідуальності.
2.7.	Ліберальна етика прав та свобод особистості. Права та обов'язки людини в умовах громадянського суспільства.

2.8.	Етика комунітаризму та колективізму. Етичний кодекс будівника комунізму. Моральний вибір в тоталітарних суспільствах.
2.8.1	Етика особистості як сукупності суспільних відносин. Проблема відчуження людини у світі капіталу.
2.9.	Феміністична та гендерна етика.
2.10	Етика ненасилля Л.Н. Толстого та М. Ганді. Ненасилля як категорія моральної заборони. Філософія миру та ненасильницької боротьби.
2.11	Концепція «благоговіння перед життям» А. Швайцера. Збереження людського буття та буття природи в етиці Землі О. Леопольда.
2.12	Екологічна етика. Поняття відповідальності (М. Вебер, Г. Йонас, К.- М. Маєр-Абіх).
2.13	Трансформація моралі в ситуації постмодерну. Відтворення ідентичності в мережі інформаційного хаосу.
2.13.1	Постконвенційна мораль у дискурсі і відповідальності. Автономія особистості в суспільній комунікації.
2.13.2	Подвійність морального вибору в лабіринті симулякрів. Світоглядні орієнтири у полоні споживацьких цінностей. «Мережева ідеологія».
2.13.3	Релятивістська етика. Зміна етичних парадигм у постструктуралізмі та постмодернізмі.
2.13.4	Історія безумства та народження клініки у працях М. Фуко. Анти-Шизоаналіз, симулякри та гіперреальність (Ж. Дельоз, Ж. Бодріяр).
2.14	Концепція справедливої війни. Проблеми маніпуляції свідомістю та свобода вибору особистості.
3.	Особливості прикладної медичної етики. Розв'язання морально-етичних дилем у практиці та науковій діяльності лікаря. Біоетика як сучасна медична етика. Етос медичного товариства, медичного закладу та університету.
3.1	Етос медичного товариства. Етичні принципи та моральні практики в медицині. Ціннісні орієнтації сучасного медика-професіонала. Медична біоетика. Кодекс професійної етики лікаря.
3.2	Категорії моральної свідомості та їх значення для повсякденної лікарської практики («добро», «зло», «обов'язок», «совість» та ін.) Відповідальність у лікарській професії.
3.3.	Особливості застосування сучасних моральних теорій в медичній практиці.
3.4.	Етика І. Канта та утилітаризм: використання в медичній практиці.
3.5.	Етика прав та свобод. Біоетика як сучасна медична етика. Основні принципи глобальної біоетики та їх значення для медичної практики.
3.6.	Християнська етика душпастирства в медицині.
3.7.1	Філософсько-світоглядні аспекти проблеми смерті та сенсу життя. Життя як дарунок і відповідь (С.Л. Франкл, М.М. Бахтін).
3.7.2	Поняття «життя», «хвороба», «смерть» у медичній теорії та практиці. Моральні дилеми, пов'язані з смертю та вмиранням.
3.8	Четверта наукова революція і необхідність наукової етики в сучасному світі. Головні етичні норми наукової діяльності.
3.9.	Проблема становлення нової наукової раціональності у концепції О. Розенштока-Хюссі. Е. Агаці про важливість усвідомлення науковцями універсальних людських цінностей.
3.10	Наука і бізнес. Фальсифікація наукових даних як етична проблема.
3.11	Академічна чесність та етос «чистих засобів для високих цілей» у освіті, науці та медицині
3.12	Особливості етосу медичного закладу та університету.

ПЕРЕЛІК
компетентностей відповідно до вибіркової навчальної дисципліни
«Сучасні моральні теорії та принципи та їх використання в медичній практиці»
за спеціальностями: 091-Біологія; 221 Стоматологія,
222 Медицина, 224 Технології медичної діагностика та лікування,
226 Фармація, промислова фармація, 228 Педіатрія

№ п/п	Назва
	Загальнонаукові (філософські) компетентності:
1.	здатність використовувати закони та категорії діалектики, основні закони історії та філософії наукових досліджень
2.	здатність професійно вживати загальні методи пізнання: аналізу та синтезу; індукції та дедукції; закони формальної та діалектичної логіки
3.	здатність використовувати правила академічної доброчесності під час планування, проведення та аналізу результатів наукового дослідження, що унеможливають та запобігають проявам академічного плагіату.
	Загальнопрофесійні компетентності:
4.	здатність провести аналіз результатів наукових досліджень та оформити їх у вигляді наукової публікації/виступу українською мовою.
	Дослідницькі компетентності:
5.	здатність до абстрактного мислення, синтезу, аналізу та оцінки сучасних наукових досягнень, генерування нових знань при вирішенні дослідницьких і практичних завдань;
6.	здатність до здійснення усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою.
7.	здатність застосовувати окремих сучасних інформаційні технологій у науковій діяльності;
8.	здатність до реєстрації прав інтелектуальної власності;
9.	здатність до володіння сучасними методами наукового дослідження, в тому числі пошуку інформації в літературі, розрізнення первинних і вторинних джерел, використання традиційних та новітніх інформаційно-комунікаційних технологій.
10.	здатність інтерпретувати результати експериментів та брати участь у дискусіях із досвідченими науковцями стосовно наукового значення та потенційних наслідків отриманих результатів.
11.	здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
	Аналітичні компетентності:
12.	здатність проводити науковий аналіз результатів досліджень;
13.	здатність до формулювання ідей концепції в результаті читання, дослідження, обговорення і мозкового штурму у високо спеціалізованій, присвяченій певній темі роботі академічного або професійного спрямування;
14.	здатність до включення нових висновків в існуючі знання.
	Мовні компетентності:
15.	здатність представляти та обговорювати наукові результати та вести наукову дискусію державною мовою в усній та письмовій формі, володіння науковою термінологією.
	Комунікативні компетентності:
16.	здатність ефективно спілкуватися із спеціальною та загальною аудиторіями державною мовою;
17.	здатність ефективно використовувати окремі навички риторики;
18.	здатність представляти складну інформацію у зручний та зрозумілий спосіб усно і

	письмово, використовуючи відповідну технічну лексику та методи.
	Особистісні компетентності:
19.	здатність планувати і вирішувати завдання власного професійного та особистісного розвитку;
20.	здатність працювати автономно;
21.	здатність бути критичним і самокритичним;
22.	здатність навчатися, мати сучасний рівень навчання;
23.	здатність генерувати нові ідеї (креативність).
	Етичні компетентності:
24.	здатність діяти соціально відповідально та громадянсько свідомо.
	Управлінські компетентності:
25.	здатність працювати в умовах обмеженого часу та ресурсів.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ СТУПЕНЯ
ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ,**

який закінчив навчання з вибіркової навчальної дисципліни

«СУЧАСНІ МОРАЛЬНІ ТЕОРІЇ ТА ПРИНЦИПИ

ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В МЕДИЧНІЙ ПРАКТИЦІ»

**за спеціальностями: 091-Біологія; 221 Стоматологія, 222 Медицина, 224 Технології
медичної діагностика та лікування, 226 Фармація, промислова фармація, 228 Педіатрія**

Кваліфікаційні вимоги:

Відповідно до вимог освітньо-наукової програми очікується, що в результаті успішного навчання за програмою, поряд із іншими професійними навиками, здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії повинен:

№ з/п	Назва	Знання	Уміння
	Здатність використовувати закони та категорії діалектики, основні закони історії та філософії наукових досліджень	+	+
	Здатність до абстрактного мислення, професійно вживати загальні методи пізнання: аналізу та синтезу; індукції та дедукції; закони формальної та діалектичної логіки.	+	+
	Здатність до підвищення професійної кваліфікації.	+	+
	Здатність до формування системного наукового світогляду та загального культурного кругозору.	+	+
	Здатність оперувати філософськими категоріями та доктринами.	+	+
	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації, з різних джерел.	+	+
	Здатність проводити науковий аналіз результатів досліджень.	+	+
	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	+	+
	Здатність планувати та управляти часом.	+	+
	Здатність до відповідальності за адекватну оцінку й трактування отриманих у результаті пошуку даних.	+	+
	Здатність до самостійного та незалежного мислення, формулювання ідей та продукування гіпотез.	+	+
	Здатність до розуміння предметної області за обраним науковим напрямом та освітньою діяльністю.	+	+
	Здатність до формулювання власного судження та участь у дискусіях щодо основного змісту, методів, новітніх досягнень за напрямом наукового дослідження.	+	+
	Здатність формулювати дослідницьке питання, розробляти проект наукового дослідження; володіння методологією наукового дослідження для коректного формулювання гіпотез та дослідницьких питань.	+	+
	Дотримуватися етики та академічної доброчесності; Запобігання плагіату, фальсифікаціям та корупційним діям.	+	+
	Здатність діяти соціально відповідально та громадянсько свідомо.	+	+
	Готовність оволодіти практичними навичками розвитку інтелекту особистості та використовувати їх в науково-дослідницькій та педагогічній діяльності	+	+

	Готовність до викладацької діяльності в межах своєї фахової галузі	+	+
	Виявляти ініціативу і самостійність в різноманітних видах діяльності, брати відповідальність за результати своєї професійної діяльності, дотримуватись професійної етики та корпоративної культури	+	+
Аналітичні компетентності:			
	Здатність проводити науковий аналіз результатів досліджень.	+	+
	Здатність до формулювання ідей концепції в результаті читання, дослідження, обговорення і мозкового штурму у високо спеціалізованій, присвяченій певній темі роботі академічного або професійного спрямування.	+	+
	Здатність до включення нових висновків в існуючі знання.	+	+
Мовні компетентності:			
	Здатність представляти та обговорювати наукові результати та вести наукову дискусію державною мовою в усній та письмовій формі, володіння науковою термінологією.	+	+
	Здатність ефективно використовувати окремі навички риторики.	+	+
	Здатність представляти складну інформацію у зручній та зрозумілій спосіб усно і письмово, використовуючи відповідну технічну лексику та методи.	+	+

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДИСЦИПЛІНИ

Навчально-методичними матеріалами до вибіркової дисципліни є підручники, монографії та наукові статті з питань сучасних моральних теорій та принципи та їх використання в медичній практиці. Розроблені наочні матеріали до лекцій та семінарських занять. Матеріали для активізації процесу навчання.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Програма з дисципліни структурована. Протягом навчання (90 годин) передбачається:

- для денної очної форми – 13 лекцій (26 години), 26 семінарських занять (52 годин), на самостійне опрацювання – 12 годин;
- для вечірньої очної форми – 9 лекції (18 годин), 21 семінарських занять (42 години), на самостійне опрацювання – 30 годин;
- для заочної форми – 6 лекцій (12 годин), 9 семінарських занять (18 годин); на самостійне опрацювання – 60 годин.

Наприкінці навчання аспірант має отримати залік.

Лекції розкривають основні теоретико-методологічні питання дисципліни.

Семінарські заняття передбачають оволодіння аспірантами навичками причинно-наслідкового аналізу моральних колізій, спроможності виділяти явні та скриті мотивації та конфлікт інтересів, оволодіння моральними принципами, спроможність професіонального впровадження морального судження у медичній практиці.

Самостійна та поточна робота аспірантів оцінюється на лекційних та семінарських заняттях відповідно до конкретних цілей та під час індивідуальної роботи викладача з аспірантом. Під час навчання використовуються такі види самостійної та поточної роботи: доповіді та участь в обговоренні окремих тем дисципліни; участь у спільному аналізі та обговоренні проблем та окремих випадків з медичної практики на

семінарських заняттях; підготовка до участі та участь у конференціях; опитування; письмові контрольні роботи; підсумковий залік.

ФОРМИ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ І ВИМОГИ ДО ЗАЛІКУ

Поточний контроль за освоєнням аспірантами матеріалів навчальної дисципліни здійснюється на семінарських заняттях за допомогою опитування, спеціальних завдань та контрольних питань. Наприкінці навчання аспіранти мають скласти залік.

Оцінка успішності здійснюється відповідно до результатів роботи аспіранта протягом навчання, та з урахуванням підсумкового заліку.

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СУЧАСНІ МОРАЛЬНІ ТЕОРІЇ ТА ПРИНЦИПИ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В МЕДИЧНІЙ ПРАКТИЦІ»

1. Поняття моралі та етики.
2. Вчення Аристотеля про чесноти.
3. Свобода особистості у цінностях гуманізму епохи Відродження.
4. Епоха Просвітництва та проблема моральної свідомості.
5. Етика як практична філософія.
6. Основні релігії світу та відповідні етичні вчення.
7. Категоричний імператив І. Канта як основа моральної регуляції.
8. Утилітаризм в етиці: основні положення та критика.
9. Релятивістська етика: особливості та межі застосування.
10. Етика ненасилля Л.Н. Толстого та М. Ганді.
11. Співвідношення матеріальних та духовних цінностей.
12. Моральна свобода та моральна відповідальність лікаря.
13. Основні тенденції розвитку моралі у сучасній цивілізації.
14. Система моральної регуляції. Мораль та інституційна регуляція. Функції моралі.
15. Моральна самосвідомість (честь та гідність людини; совість, розкаяння, почуття сорому).
16. Особливості моралі традиційного суспільства. Мораль і звичаї античності.
17. Етика комунітаризму та колективізму.
18. Ліберальна етика прав та свобод особистості. Права та обов'язки людини в умовах громадянського суспільства.
19. Християнська концепція моралі.
20. Трансформація моралі в ситуації постмодерну.
21. Прикладна етика та моральні практики у медицині.
22. Особливості застосування сучасних моральних теорій в медичній практиці.
23. Концепція справедливої війни. Проблеми маніпуляції свідомістю та свобода вибору особистості.
24. Цінності та принципи біоетики.
25. Філософсько-світоглядні аспекти проблеми смерті та сенсу життя.
26. Категорії «добро» і «зло» у формуванні моральної позиції лікаря
27. Ціннісні орієнтації сучасного лікаря-професіонала.
28. Моральні дилеми в медичній практиці.
29. Християнська етика та медицина.
30. Особливості етосу медичного закладу та університету.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА РЕСУРСНОГО ЗАБЕСПЕЧЕННЯ

1. Аболіна Т.Г. Прикладна етика : [навч. посіб.] / Т.Г. Аболіна, В.Г. Нападиста, О.Д. Рихліцька та ін. ; за наук. ред. Панченко В.І. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – С. 210–211.
2. Агацци Э. Моральное измерение науки и техники. М., 1998. – 358.
3. Адорно Т. Проблемы философии морали [Текст] / Т. Адорно ; [пер. с нем. М.Л. Хорькова]. – М. : Республика, 2000. – 239 с.
4. Апель К.-О. Дискурс і відповідальність [Текст] : проблема переходу до постконвенціональної моралі / К.-О. Апель ; [пер. з нім. В. Купліна]. – К. : Дух і Літера, 2009. – 430 с.
5. Аристотель. Сочинения. В 4 т. (Серия «Философское наследие»). М.: Мысль, 1975-1983. Т. 4. / Ред. и вступ. ст. А. И. Доватура, Ф. Х. Кессиди. 1983. – 832 с.
6. Бакштановский В.И., Согомонов Ю.В. / В.И. Бакштановский, Ю.В. Согомонов // Прикладная этика: опыт университетского словаря. – Тюмень: НИИ ПЭ ТюмГНГУ; Центр прикладной этики, 2001 – 268 с.
7. Бауман З. Моральна сліпота. Втрата чутливості у плинній сучасності [Текст] /З. Бауман, Л. Донскіс; [пер. з англ. О. Буценка]. – К. : ДУХ І ЛІТЕРА, 2014. – 280 с.
8. Баумейстер А. Буття і благо [Монографія] / А. Баумейстер. – Вінниця : Т.П. Барановська, 2014. – 418 с.
9. Биомедицинская этика и коммуникации в здравоохранении : учебно – методическое пособие / А.Т. Щастный [и др.] ; под ред. А.Т. Щастного. – Витебск : ВГМУ, 2018. – 310 с.
10. Бойченко Н.М. Духовність: культурно-історичний феномен / І.В.Бойченко, Н.М. Бойченко // Духовне життя українського суспільства: Теоретико-методологічні та онтологічні проблеми розвитку : [Колективна монографія у 3-х кн.] // Кн.2. Духовне життя суспільства – чинник прогресу. – К. – Дрогобич : Інформаційно-редакційний відділ ДДПУ ім. І. Франка, 2009. – С. 262–310.
11. Бойченко Н.М. Суспільна значущість академічних цінностей: моральний аспект освітньої комунікації [Текст] / Н.М. Бойченко // Буття людини в суспільстві: відносини, спілкування, духовність: системний виклад: [Монографія] / І.В. Бойченко, М.І. Бойченко та інші. – К. : Промінь, 2012. – С. 452–474.
12. Бойченко Н.М. Сучасний університет: ціннісно-етичний вимір // ціннісно-етичний вимір. Монографія. – К.: ПРОМІНЬ, 2015. – 269 С.
13. Бубер М. Образы добра и зла // Бубер М. Два образа веры. С. 135.
14. Васильев В. Религии Востока. Конфуцианство, буддизм и даосизм. – М.: Эдиториал УРСС, 2016. – 192 с.
15. Вебер М. Политика как призвание и профессия // Вебер М. Избранные произведения М., 1990. С. – 703.
16. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. К., 1994. – 261с.
17. Войно-Ясенецкий В. Ф. (Архиепископ Лука). Я полюбил страдание... Автобиография. — М.: Издательство Сестричества во имя святителя Игнатия Ставропольского, 2008. –192 с. Електронний ресурс: http://azbyka.ru/otechnik/Luka_Vojno-Jasenskij/ja-poljubil-stradanie-avtobiografija/ (27 жовтня 2016).
18. Гуревич, П. С. Этика : учебник для бакалавров / П. С. Гуревич. — 2-е изд., перераб. и доп. — М. : Издательство Юрайт, 2014. — 516 с. — Серия : Бакалавр. Углубленный курс.
19. Гусейнов А.А. Античная этика . – 3 изд. – М.: Книжный дом «Либроком», 2016 . – 288 с.
20. Гусейнов А.А., Апресян Р.Г. Этика. Учебник.- М.: Гардарики, 2000.- 472 с.
21. Дробницкий, О. Г. Моральная философия: избр. труды / О. Г. Дробницкий. – М.: Гардарики, 2002. – 520 с.

22. Етика. Естетика. Навчальний посібник рекомендовано МОН України. Ред. Панченко В.І. – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 432 с.
23. Етичний кодекс ученого України [Текст] Затверджено зборами Національної академії наук 15 квітня 2009 р. // Бюлетень ВАК. – 2009. – №6. – С. 15–18
24. Кант И. Основы метафизики нравственности [Текст] / И. Кант ; [пер. с нем.] // Сочинения: в 6 т. – М. : Мысль, 1965. – Т. 4 (1). – С. 53–119.
25. Кассирер Э. Опыт о человеке; введение в философию человеческой культуры//Проблема человека в западной философии.-М, 1988.
26. Кисельов М.М. Етика науки: виклики сучасності : [Монографія] / М.М. Кисельов, Т.В. Гардашук, С.І. Грабовський та ін.. – Ніжин : Вид. ПП Лисенко М.М., 2014. – 248 с.
27. Колер Ю. Предотвращение, урегулирование и сглаживание: этические рамки управления [Электронный ресурс] // Высшее образование в Европе. ЮНЕСКО – СЕПЕС. Том XXIX, №. 4, 2004. Этические и моральные аспекты высшего образования и науки в Европе /Режим доступа: http://www.aha.ru/~moscow64/educational_book/Hee_xxix_4_2004.zip.
28. Левінас Е. Між нами: Дослідження думки-про-іншого. К., 1999. С. –124.
29. Маєр-Абіх К. М. Повстання на захист природи. Від доквілля до спільносвіту / К. М. Маєр-Абіх; ред.: В. Єрмоленко. – К. : Лібра, 2004. – 193 с.
30. Макінтайр Е. Після чесноти. Дослідження з теорії моралі [Текст] / Е. Макінтайр ; [пер. з англ.]. – К. : Дух і літера, 2002. – 438 с.
31. Малахов В.А. Етика : [курс лекцій] / В.А. Малахов. – Острог : Вид-во НУ «Острозька академія», 2014 – 214 с.
32. Малахов В.А. Етика; Курс лекцій: Навч. пос. – 4-те видання. – К.: Либідь, 2002. – 384 с.
33. Моральні цінності не можна відкладати на завтра, вони потрібні вже сьогодні (інтерв'ю з академіком НАН України М.В. Поповичем) [Текст] // Вісник Національної академії наук України. – 2015. – № 2. – С. 3–6.
34. Мур, Джордж Э. Природа моральной философии. – М.: Республика, 1999. – 349 с.
35. Навчальний посібник з курсу „Професійна етика вищої освіти” для осіб, що навчаються в магістратурі за спеціальністю «Педагогіка вищої школи». / А.П. Алексеєнко, К.І. Карпенко, Л.О. Гончаренко, В.В. Дейнека. – Харків: ХНМУ, 2015. – 77 с.
36. Етика. Естетика. Навчальний посібник рекомендовано МОН України. Ред. Панченко В.І. – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 432 с.
37. Підручник з лікарської етики. Переклад з 2-го англ. видання 2009 року за редакцією академіка АМН України, Голови Комітету з лікарської етики Всеукраїнського Лікарського Товариства (ВУЛТ) Любомира Пирого. 2016 [Electronic resource] – Access mode: https://www.wma.net/wp-content/uploads/2016/11/Medical_Ethics_Manual_Ukrainian.pdf
38. Рікер П. Етика і мораль // Рікер П. Навколо політики. К., 1995. С.–269–283.
39. Розеншток-Хюсси О. Прощание с Декартом // Вопр. филос., 1997, № 8. - С.141-145
40. Ролз, Дж. Справедливость как честность (PDF) // Логос. – 2006. – № 1. – С. 35-60. Електронний ресурс: <http://www.ruthenia.ru/logos/number/52/03.pdf> (27 жовтня 2016).
41. Святитель Лука (Войно-Ясенецкий). Дух, душа и тело. – К.: ВД "Авіцена", 2010. – 208 с. Електронний ресурс: http://azbyka.ru/otechnik/Luka_Vojno-Jasenetskij/dukh-dusha-i-telo/ (27 жовтня 2016).
42. Святитель Лука (Войно-Ясенецкий). Наука и религия. Електронний ресурс: http://azbyka.ru/otechnik/Luka_Vojno-Jasenetskij/nauka-i-religija/1_4 (27 жовтня 2016).
43. Тофтун М.Г. Етика: Навчальний посібник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2005. – 416 с.
44. Хабермас Ю. Моральное сознание и коммуникативное действие [Текст] / Ю. Хабермас ; [пер. с нем. Д. Складнев]. – М. : Наука. – 384 с.

45. Цивілізаційні виміри моральності: зміна парадигм : [Монографія] / [В. А. Малахов та ін. ; відп. ред. В. А. Малахов] ; НАН України, Ін-т філос. ім. Г. С. Сковороди. – К. : Наукова думка, 2007. – 160 с.
46. Чистиліна Т.О. Етика. Естетика. – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 304 с.
47. Шелер М. Формализм в этике и материальная этика ценностей [Текст] / М. Шелер ; [пер. с нем.] // Избранные произведения. – М. : Гнозис, 1994. – С. 218–279.
48. Ясперс К. Духовная ситуация времени/К. Ясперс.-М.: Студия Ардис, 2008.- 372 с.
49. Bioethics: Principles, Issues, and Cases. – Oxford University Press; 3 edition (July 15, 2016). – 832 p.
50. Cohen R. S. Ethics and science [Text] / R. S. Cohen // Boston Studies in the Philosophy of Science. – 1974. – Vol. XIV. – P. 23–49.
51. Engaging Bioethics: An Introduction With Case Studies 1st Edition. Gary Seay, Susana Nuccetelli. – New York, Routledge. – 438 p.
52. Gauthier D. Morals by Agreement [Text] / David Gauthier. – New York: Oxford University Press, 1986. – 362 p.
53. Kohlberg L. Stages of moral development as a basis for moral education [Text] / L. Kohlberg. – Bangor: University Press, 1992. – 238 p.
54. Macfarlane B Teaching with Integrity: The Ethics of Higher Education Practice [Text] / Bruce Macfarlane. – London and New York: Routledge Falmer, 2004. – 184 pp.
55. Taylor, C. Multiculturalism: Examining The Politics of Recognition. 1994. – 192 p.
56. The Code of Ethics for Research in Education [Electronic resource] – Access mode: <http://www.aare.edu.au/ethics/ethcfull.htm>.